

Entrevista a Giuseppe Cocco sobre les mobilitzacions socials al Brasil

Resum

En un intent per entendre les raons que van portar milers de ciutadans brasilers als carrers, el sociòleg Giuseppe Cocco, que estudia el concepte de multitud, considera algunes possibilitats. Segons el seu parer, el cicle de “revolucions 2.0”, basades en Internet, comença a tenir una durada consistent i ha entrat en el llenguatge i en l’imaginari de generacions de joves que ja no formen les seves opinions a través de la premsa, sinó directament a les xarxes socials. Un altre aspecte clau és la crisi de representació evidenciada per les mobilitzacions d’una nova generació de joves brasilers que només han conegut el Brasil de Lula. Cocco també assenyala que les protestes van prendre força a partir del Movimento Passe Livre atès que la qüestió del transport afecta directament els serveis, la qualitat de vida de les persones i el treball metropolitana.

Paraules clau

Multitud, Revolucions 2.0, Xarxes socials, Mobilitzacions socials, Brasil.

Entrevista a Giuseppe Cocco sobre las movilizaciones sociales en Brasil

En un intento por entender las razones que llevaron a cientos de miles de ciudadanos brasileños a las calles, el sociólogo Giuseppe Cocco, que estudia el concepto de multitud, considera algunas posibilidades. En su modo de ver, el ciclo de “revoluciones 2.0”, basadas en Internet, empieza a tener una duración consistente y ha entrado en el lenguaje y en el imaginario de generaciones de jóvenes que ya no forman sus opiniones a través de la prensa, sino directamente en las redes sociales. Otro aspecto clave es la crisis de representación evidenciada por las movilizaciones de una nueva generación de jóvenes brasileños que sólo han conocido el Brasil de Lula. Cocco también señala que las protestas tomaron fuerza a partir del Movimento Passe Livre ya que la cuestión del transporte afecta directamente a los servicios, a la calidad de vida de las personas y al trabajo metropolitano.

Palabras clave

Multitud, Revoluciones 2.0, Redes sociales, Movilizaciones sociales, Brasil

Interview with Giuseppe Cocco on the Social Movements in Brazil

In an attempt to understand the reasons that prompted hundreds of thousands of Brazilian citizens to take to the streets, the sociologist Giuseppe Cocco, who studies the concept of the crowd, considers a number of possibilities. In his view, the cycle of ‘Revolutions 2.0’, based on the Internet, is starting to have a duration consistent and has entered into the language and the imaginary of generations of young people who no longer form their opinions by reference the press, but directly in the social networks. Another key factor is the crisis of representation evidenced by the mobilization of a new generation of young people who have only known Lula’s Brazil. Cocco also notes that the protests derived momentum from the Movimento Passe Livre or free fare movement, in that the issue of public transport has a direct bearing on services, the quality of life of ordinary people and metropolitan working conditions.

Keywords

Crowd, ‘Revolutions 2.0’, Social networking, Social mobilization, Brazil

Com citar aquest article:

IHU On-Line (2013). “Entrevista a Giuseppe Cocco sobre les mobilitzacions socials al Brasil”. *Educació Social. Revista d’Intervenció Socioeducativa*, 55, p.120-129

▲ **IHU ON-LINE. L'inici de les manifestacions socials massives descontentes per la política i l'economia va començar a Orient, Espanya i Wall Street. Ara arriben al Brasil. Per què? Què representen les manifestacions socials d'aquests dies?**

GIUSEPPE COCCO. Podríem començar dient que el que caracteritza aquestes manifestacions és que no representen exactament res, alhora que, durant un lapsus de temps més o menys llarg, ho expressen i ho constitueixen tot. El primer element és aquest: la seva dinàmica és intempestiva, fugen de qualsevol model d'organització política (no només dels vells partits o dels sindicats, sinó també del tercer sector, de les ONG) i afirmen una democràcia radical articulada entre les xarxes i els carrers: auto-convocatòria i debats a les xarxes socials; participació massiva a les manifestacions del carrer; capacitat i determinació d'enfrontament a la repressió; i fins i tot capacitat de construcció i autogestió d'espais urbans com ho van ser la Plaça Tahrir, les acampades espanyoles i les temptatives de l'Occupy Wall Street i, finalment, la Plaça Taksim a Istanbul, Turquia. Per a cada una d'aquestes onades, a cada una de les quals anomenem "primaveres", hi va haver un disparador concret, tot i que totes disposen d'una mateixa base social (per molt diferenciades que siguin les trajectòries socioeconòmiques dels diferents països) i dels mateixos processos de subjectivació. En el cas del Brasil, tothom sap que el fet disparador van ser les protestes contra l'augment del preu dels passatges dels transports públics. Com en el cas d'altres marxes, la manifestació a São Paulo va ser reprimida violentament per la Policia Militar. Però en aquesta ocasió la guspira no es va apagar en una "marxa per la llibertat" i va incendiar São Paulo i tot el país. Conèixer que aquest va ser el disparador ens permet avançar en l'anàlisi.

Per què ara? És difícil respondre i potser la característica pròpia d'aquest tipus de moviment és que ningú sap proposar explicacions objectives irrefutables. Això no obstant, podem avançar tres explicacions: la primera sota la forma d'un segon disparador i és la gairebé coincidència entre l'episodi de repressió de la marxa pel pas lliure de São Paulo i la renovació de les primaveres àrabs i del 15-M espanyol en les duríssimes lluites de la multitud turca a la Plaza Taksim, Estambul. No en va, a la segona manifestació carioca, ja va reunir deu mil persones, i un [...] dels crits era: "*acabou a mordomia, o Rio vai virar uma Turquia*" [S'ha acabat la majordomia, Rio serà una altra Turquia]; una segona explicació rau en el fet que la durada d'aquest cicle de "revolucions 2.0" comença a ser consistent (porta més de tres anys) i va entrar en l'imaginari, en el llenguatge de generacions de joves que no formen les seves opinions basant-se en la premsa, sinó directament a les xarxes socials; la tercera explicació, més consistent i més important, fa referència al que són aquelles "noves generacions" al Brasil d'avui, és a dir, aquelles

Per a cada una d'aquestes "primaveres", hi va haver un disparador concret, tot i que totes disposen d'una mateixa base social i dels mateixos processos de subjectivació

És una traducció de l'entrevista extreta dels *Cuadernos del Instituto Humanitas* (IHU) de la Universitat de Unisinos, Porto Alegre (Brasil), número 91, p. 12-22. Consultable a: <http://www.ihu.unisinos.br/>

generacions de joves que només han conegut el Brasil de Lula. El que és increïble, i fins i tot irònic, és que el mateix PT no ho hagi previst i tampoc no hagi estat capaç d'apreciar aquesta dada importantíssima fins al dia d'avui,

IHU ON-LINE. **Quines diferències i similituds existeixen entre les manifestacions brasileres i les que hi ha en altres països?**

GIUSEPPE COCCO. Les similituds són més importants que les diferències, que no fan res més que emfasitzar la qualitat específica de cada esdeveniment.

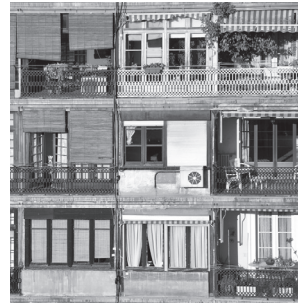
En un primer nivell, tenen en comú l'articulació entre les xarxes i els carrers com a procés d'auto-convocatòria de les marxes i manifestacions que ningú no aconsegueix representar, ni tan sols les organitzacions ubicades a l'epicentre de la primera convocatòria: l'intent d'empoderament dels sequaços del *Movimento pelo Passe Livre em São Paulo* (“oficialitzats” per la presència en la Roda Viva i la negociació amb la prefectura i l'estat) va demostrar que ells no controlen ni dirigeixen cap moviment que s'autoreprodueix de manera rizomàtica (les manifestacions es produïen de manera simultània sense respectar cap mena de “treva”).

Tenen en comú l'esgotament de la representació política

En un segon nivell, tenen en comú l'esgotament de la representació política. Al Brasil, aquest fenomen fou totalment subestimat per l'esquerra i, especialment, pel PT, perquè no ho van entendre (i no ho entenen). En un principi, van creure que es tractava d'un problema amb les autocràcies del Nord d'Àfrica (Tunísia i Egipte); després la incapacitat de resposta sobirana per part dels socialistes espanyols (el PSOE) a les ingerències de les agències internacionals de qualificació o del Banc Central Europeu (BCE). Més tard, van pensar que el 15-M espanyol no aconseguia trobar una dinàmica electoral, mentre que a Itàlia, el partit de Beppe Grillo mostrava un fenomen electoral totalment nou i des governat. De seguida, van creure que Egipte i Tunísia havien estat normalitzats electoralment per l'islamisme conservador, i aleshores apareix l'alçament turc contra el govern islàmic moderat.

Al Brasil, el PT i el seu govern (i la seva coalició) pensaven que estaven blindats pels recents èxits electorals (l'elecció de Haddad al municipi de São Paulo, la reelecció gairebé plebiscitària de Paes a Rio), pel fet d'estar en un cicle econòmic positiu i per haver cregut, finalment, que el sant grial del “nou model” econòmic seria una realitat com reeditar el vell nacional-desenvolupament, rebatejat com a neo-desarrollisme. Allò que l'esquerra com un tot i el PT al Brasil no van entendre és que la crisi de representació és general (tot i que puguin tenir símptomes i manifestacions diferenciades) i que els alçaments de la multitud a Egipte, Tunísia, Espanya, Turquia i ara el Brasil són l'expressió, entre altres coses, d'un rebuig radical a aquesta manera auto-referencial de pensar dels governs i els partits polítics.

En un tercer nivell, es troba el principal punt en comú de tots aquests moviments: la base social d'aquesta producció de subjectivitat és el nou tipus de treball que caracteritza el capitalisme cognitiu. Les xarxes que protesten i es constitueixen als carrers de Madrid, Lisboa, Roma, Atenes, Istanbul, Nova York i ara de totes les ciutats brasileres, es formen en el treball immaterial: estudiants, universitaris, joves sense recursos, immigrants, pobres, indis... És a dir, la composició heterogènia del treball metropolità. No és per casualitat que, d'una banda, una de les seves principals formes de lluita fos "l'acampada" o "l'occupy" i, de l'altra, que el disparador de l'alçament turc i brasiler fos la defensa de formes de vida de la multitud del treball metropolità: la defensa del parc contra l'especulació immobiliària (la construcció d'un *Shopping*) a Istanbul i la lluita contra l'augment del cost dels transports, en el cas del Brasil.

Tenint en compte aquestes semblances i punts en comú, les diferències són molt menors, tot i que existeixen (i arriben a ser fins i tot òbvies). Podem considerar aquestes diferències des del punt de vista de les condicions objectives de cada país i des del punt de vista de com cada un d'aquests moviments va anar transformant (o no) la fase destituent en un moment constituent. Així, el 15-M espanyol es presenta com l'experiència que va aconseguir durar més, tot i no haver revertit les polítiques econòmiques. Les revolucions àrabs van ser normalitzades amb les victòries electorals conservadores, però els alçaments es van convertir en endèmics. A Turquia i fins i tot al Brasil, no sabem –literalment– què és el que passarà. En el pla de les condicions objectives és on trobem la major diferència: a Espanya i al Mediterrani en general, les revolucions estan marcades pels processos de "declassificació" de les classes mitjanes. Al Brasil és exactament el contrari: tot això passa també en l'àmbit i en el moment de l'emergència de la "nova classe mitjana". Només que aquesta nova composició de "classes" és, en realitat, la nova composició del treball metropolità, que lluita pels parcs o pels transports públics: ascendint socialment, els pobres brasilers es converteixen en allò en què es converteixen les classes mitjanes europees, baixant: en la nova composició tècnica del treball immaterial de les metròpolis.

IHU ON-LINE. A més de l'augment del preu dels passatges, quins altres motius han desencadenat les manifestacions?

GIUSEPPE COCCO. Podem enumerar dues respostes. La primera és que, ben pensada, aquesta pregunta troba la seva resposta en una reformulació simple: per què a les ciutats i metròpolis brasileres no hi ha més lluites i més alçaments atès la quantitat de motius que els justificarien? Al Brasil no hi falten raons! Només és una qüestió d'elecció: la llista és infinita.

En dono un sol exemple, explicant una anècdota: un dia vaig assistir a un fòrum de la UPP (Unitat de Pacificació Policial) Social (que ja no existeix)

en dues petites faveles de la Zona Nord De Rio, molt precàries. Tota la parafernàlia dels governs de l'estat i del municipi s'havien mobilitzat, amb els seus autos de funció, per donar-li sentit a la pacificació. Els pocs habitants de les faveles que van parlar es van referir a dos problemes essencials: primer, van dir, vivim enmig de les clavegueres; segon, els policies actuen de manera violenta i arbitrària. Les desenes de secretaris i altres servidors presents no van aconseguir dir res sobre com es resoldria aquest problema bàsic de sanejament. Sortint de la favela, vaig passar per davant d'un centenar d'adolescents que eren a l'entrada sense fer res, i en el camí de retorn al Centre de Rio, a cinc minuts en cotxe, vaig passar per davant d'una obra gegant, faraònica: el Maracanã! La pregunta plantejada més a dalt troba una resposta igual a la de Keynes el 1919: "no sempre les persones accepten morir en silenci". A Rio de Janeiro i al Brasil hi havia (i hi continua havent) una infinitat de moviments de protesta i de resistència, particularment a causa dels efectes dels mega-esdeveniments, i avui aquests moviments s'han unit, confluint amb la multitud de la nova composició del treball metropolità: a Rio, els manifestants sempre s'uneixen per dirigir invectives pesades al governador Sergio Cabral i l'intendent Eduardo Paes. Aleshores, arriben a la segona resposta: el moviment va ser el mateix per la pujada de 0,20 centaus! Però aquest "poc" en realitat és "molt". Per què? Perquè la qüestió dels transports i més en general dels serveis és estratègica per al treball metropolità. Els obrers fordistes lluitaven per salaris i horaris. Els treballadors immaterials tenen com a fàbrica la metròpolis i lluiten per una qualitat de vida de la qual dependrà la seva inserció en un treball que ja no és una feina, sinó una "ocupabilitat". Els obrers fordistes lluitaven per reduir part de la càrrega horària que anava embotida com a lucre als automòbils que produïen; els treballadors immaterials en la metròpolis desvien els eslògans publicitaris d'una muntadora ("Vem Pra Rua" [Sortiu al carrer]) per tornar a donar significat a les agenciacions productives que es dissenyen a la circulació. Els obrers fordistes lluitaven contra el treball. Els treballadors immaterials lluitaven en el terreny de la producció de subjectivitat. En la circulació es produeix la subjectivitat i produeix valor de renda.

IHU ON-LINE. Els manifestants deixen clar que són "no partidistes", que no volen violència i que no tenen líders. Com interpretar aquest discurs? Com pensar un nou model polític a partir d'aquestes característiques?

Una de les dimensions constitutives de la revolució 2.0 és la crisi de representació i aquest és un tema clau

GIUSEPPE COCCO. Sens dubte, una de les dimensions constitutives de la revolució 2.0 és la crisi de representació i aquest és un tema clau. Cal recordar que l'anticipació de la revolució 2.0 com a crítica radical de la representació és sud-americana. El "que marxin tots" argentí es va anticipar a deu anys vista al "no ens representen" espanyol. Només és que les dimensions d'aquesta crisi estan processades pel discurs oficial, és a dir, partidari, de manera invertida. I aquesta inversió no és fortuïta. De fet, les últimes articulacions del moviment (les agressions contra els partits d'esquerres en les manifestacions del 20 de juny) demostren clarament com funciona aquesta inversió.

Els partits (especialment els caps de govern) diuen que aquests moviments estan limitats perquè rebutgen els partits, no són “orgànics”, perquè la seva “ideologia” els rebutja i per tant són potencialment anti-democràtics. Òbviament, això és correcte, però amaga dues bones falsedats.

La primera, que també és òbvia: els “grups” que resen per una crítica fonamentalista de la representació tenen poca consistència social i cap capacitat per determinar, i molt menys influir, en moviments d’aquesta dimensió.

La segona és una conseqüència de la primera: els partits atribueixen la crisi de representació a un procés i a una crítica que vendria de fora, quan en realitat els majors i únics responsables d’aquesta crisi són ells! I la responsabilitat rau en la no diferenciació entre dreta/esquerra, és a dir, en el fet que els governs canviïn i continuïn fent les mateixes coses, fins i tot amb el reciclatge de les mateixes figures polítiques. D’aquesta manera, el PSOE espanyol va atribuir al 15-M la seva derrota electoral, quan en realitat el 15-M només era la conseqüència del fet que els socialistes espanyols feien la mateixa política econòmica que la dreta. És exactament el mateix que va passar al Brasil de Lula i sobretot de Dilma. El moviment sorgit amb la lluita contra l’augment rebutja les dimensions autoritàries i arrogants de les coalicions i d’aquells consensos que reuneixen dreta i esquerra en la reproducció dels interessos de sempre. Hadda era qui havia de representar quelcom nou i es presenta juntament amb Alkmin per dir el mateix: que la reducció de la tarifa tindrà un cost (¡sic!). És la coalició conservadora que governa l’Estat i el Municipi de Rio i on el PT planeja i executa desallotjaments de pobres sense respectar la mateixa LOM. Són les aliances espúries amb els ruralistes d’un ministre d’esquerres. És la conducció autoritària de les mega-obres i dels [...] mega-esdeveniments. És el lliurament de la Comissió de Drets Humans de la Cambra a un fonamentalista que, precisament l’endemà de la gran manifestació del dilluns, va fer votar el projecte de llei que defineix l’homosexualitat com una malaltia.

L’esquerra i la incapacitat

L’extrema esquerra o l’esquerra radical s’equivoquen quan pensen que són fora de perill d’aquesta situació. Els partits d’esquerra són incapaços d’entendre que aquest moviment es forma des del rebuig, confús, flotant, ambigu i fins i tot perillós, del partit, de l’organització separada, de la bandera. Perquè el rebuig és general, no fa diferències i funciona com a rebuig de qualsevol plataforma ideològica preparada i determinada per lògiques de dispositius separats: en això rau una percepció que cada un dels problemes de la política és la construcció de dispositius que tendeixen, davant de tot, a reproduir-se a si mateixos.

L'agressió d'un grup organitzat contra el grup de banderes del PSTU, del PSOL i del PCB en la marxa de dijous, 20 de juny, va trencar les il·lusions que la crisi seria només del PT i va almar a tothom. Tanmateix, en aquest episodi lamentable trobem una vegada més el funcionament pervers de la lògica de la representació. Els grups agressors estaven clarament organitzats i tenien aquests objectius tan clars com el procés d'organització indica les manipulacions més fotudes.

Totes les anàlisis i les denúncies que immediatament es van fer van identificar aquests grups (que clarament actuaven responnent a una intenció de provocar aquesta reacció) amb la manifestació en general.

Sense partits

En realitat, el suport genèric dels joves a la paraula d'ordre "sense partits!" no té cap significat lineal i molt menys "feixista". Paradoxalment, el rebuig als partits, fins i tot als "radicals" i les seves banderes, és el rebuig, clar, confús i contradictori, a l'homologació entre dreta i esquerra i una demanda d'una "veritable esquerra". Aquesta demanda no és idealista i no se la pot travar amb llenguatges i símbols obsolets (les banderes vermelles, per exemple). Per tornar a aixecar les banderes vermelles, cal deixar-les a casa un temps! La bandera vermella ha d'abandonar la seva dimensió ideal i transcendent (o sigui, buida) i tornar a ser interna (immanentment) als llenguatges de les lluites tal com aquests ho són. En aquest terreny és possible i necessari construir una altra representació i, sobretot, reforçar la democràcia.

IHU ON-LINE. Recentment va publicar a Twitter que "les lluites de la multitud a São Paulo i Rio són el millor resultat dels governs de Lula. Tan bo que ningú del PT va ser capaç d'anticipar-lo". Ens podria explicar aquesta idea? Es tracta d'una entrada de la política a la fallida?

GIUSEPPE COCCO. Comencem pel final: no som davant la "fallida de la política". Al contrari, es tracta de la persistència de la política! Davant de tot el que els partits d'esquerres fan per proveir de municions el vell discurs anti-democràtic i moralista de l'elit, aquests moviments mostren que la política és viva, malgrat els Felicianos, els Aldos, la tecnocràcia neo-desarrollista i la corrupció! Estar contra el moralisme de dretes no significa que siguin "graciosos" els comportaments immorals de l'esquerra al poder. Només es tracta de no caure en les trampes de la dreta, però portant a terme un esforç d'unió ètica de les finalitats i els mitjans.

Aquest moviment, sigui quin sigui el seu desenllaç, és el moviment de la multitud del treball metropolità, el més pur producte dels deu anys de govern del PT. Aprofundim i aclarim aquesta afirmació en dos moments. En un primer moment, aquesta afirmació és una valoració positiva del govern Lula-Dilma. Una avaluació positiva no perquè hagin estat “d’esquerres” o socialista, sinó perquè es van deixar travessar, sense voler, per un seguit de línies de canvi: polítiques d’accés, polítiques socials, creació d’ocupació, valorització del salari mínim, expansió del crèdit. L’esquerra radical jugava aquestes polítiques exactament com ara juguen la qüestió de les banderes: idealment. “Lula està implementant un altre model, una altra societat socialista?”, es preguntava i criticava. Ara, ningú implementa un model alternatiu, fins i tot quan està al govern. Amb prou feines pot tenir la sensibilitat de percebre les dinàmiques reals que, en la societat, podran ampliar-se i produir alguna cosa nova. Els governs Lula-Dilma van associar el govern de la interdependència en la globalització a la producció, tímida i real, d’una nova generació de drets i d’inclusió productiva.

Estadísticament, això es va traduir en la mobilització ascendent dels nivells de rendiment de més de cinquanta milions de brasilers i per l’entrada a les escoles tècniques i a les universitats de noves generacions. Lula no en va voler saber res, de banderes, i fins i tot va declarar que ell “mai no havia estat socialista”. Romangué dins de la societat deixant enrere els llenguatges, els símbols i les polítiques que ell atenia. Després del canvi de dècada de 2010, aquest procés es va consolidar en dos fenòmens majors: el primer, electoral, rep el nom de “lulisme”, és a dir, la capacitat que Lula té de guanyar i sobretot de fer guanyar eleccions majoritàries: començant per la presidenta Dilma i arribant a l’intendent Haddad. El segon és el règim discursiu de l’emergència d’una “nova classe mitjana,” amb base als treballs de l’economista Marcelo Neri. Amb la crisi del capitalisme global (2007/8) i l’arribada de Dilma al poder, el discurs de la nova classe mitjana va anar més enllà de les preocupacions del màrqueting electoral, per convertir-se en la base social d’un gir que veu en el paper de l’Estat juntament amb les grans empreses l’Alfa i l’Omega d’un nou model desarrollista (neo-desarrollista).

Aquest moviment, sigui quin sigui el seu desenllaç, és el moviment de la multitud del treball metropolità

Economia

Des del punt de vista sociològic, l’objectiu del neo-desarrollisme és transformar la classe pobra en “classe mitjana”, i per això cal, econòmicament parlant, un Brasil més gran, capaç de reindustrialitzar-se. El govern Dilma va aconseguir abaixar els interessos i va multiplicar els subsidis de les indústries productores de béns de consum durables, en particular de l’automoció i la construcció civil. Allò que el moviment va afirmar i va certificar va ser la dimensió il·lusòria d’aquest pretès model (cosa que no significa que el model no serà implementat, sinó que simplement va perdre el quòrum de consens que el legitimava i s’haurà de mostrar cada vegada més autoritari).

En el pla macro-econòmic, la inflexió tecnocràtica no va funcionar, ja que l'intent d'intervenir en els interessos va esdevenir un retorn de la inflació dels preus (que és a la base de la revolta). La inflació dels interessos i dels preus es va tornar a presentar com les dues cares d'un *impasse* renovat que només una mobilització productiva (de la qual no hi ha senyals) pot resoldre.

En el pla sociològic, la “nova classe mitjana” no existeix, perquè el que es constitueix és una nova composició social les característiques tècniques de la qual són les de treballar directament en les xarxes de circulació i serveis de la metròpolis. La figura econòmica (la “mitjana” en el nivell d'ingressos) amaga el contingut sociològic d'una inclusió productiva que no passa més per la prèvia implementació en la relació salarial. Aquest treball dels inclosos en tant que exclosos és un treball d'un altre tipus: és precaritzat (des del punt de vista de la relació de feina); immaterial (des del punt de vista que depèn de la recomposició subjectiva i comunicativa del treball manual i intel·lectual) i terciari (des del punt de vista de la cadena productiva: la dels serveis). La qualitat d'inscripció productiva d'aquest treball depèn directament dels drets previs als quals té accés i que alhora produeix: per exemple, poder circular per la metròpolis!

És exactament aquesta composició tècnico-social del treball metropolità la que constitueix l'altra cara de la “nova classe mitjana”

És exactament aquesta composició tècnico-social del treball metropolità la que constitueix l'altra cara de la “nova classe mitjana”, oriünda del període Lula. Alhora que fou la base electoral de les successives derrotes del neoliberalisme, s'oposa avui, en la seva recomposició política, al neo-desarrollisme: per a ella, la qüestió de la mobilitat urbana té la mateixa dimensió que tenia el salari per als obrers, alhora que el segment estratègic és el dels serveis. Les ciutats i metròpolis brasileres, i no la reindustrialització, constitueixen el coll d'ampolla més gran, alhora social, polític i econòmic. Fins ara, la ideologia i la coalició d'interessos que Dilma aplega no mostren la menor capacitat de percebre aquesta dada. És més, aquesta nova composició del treball immaterial i metropolità produeix, a partir de formes de vida, altres formes de vida. Per això, el moviment del pas lliure, com el d'Istanbul que defensava un parc, va anar reunint tots els focus de resistència que existeixen a les metròpolis, fins a escampar-se (com ho està fent en aquest moment, dramàticament i sorprenentment) per les perifèries on mai hi va haver una manifestació de masses. El que ens mostra aquest “alçament” de la multitud del treball immaterial és que el “llegat” dels deu anys de govern de Lula està en disputa i el més interessant és quedar-se per dins d'aquestes alternatives, en lloc de voler posar una bandera o una altra. La política i els moviments estan dins i contra. Pensem, per exemple, en la qüestió dels mega-esdeveniments, de la Copa de les Confederacions, el Mundial i les Olimpíades. Molts dels focus de resistència en les metròpolis són moviments que critiquen les despeses en obres, estadis, faveles que resisteixen els desallotjaments, etc. Al mateix temps, la possibilitat que el moviment s'hagi produït sense una repressió extrema, per ara, és degut també a la *Confederation Cup*. Una vegada més, el conflicte és dins de i en contra de.

IHU ON-LINE. Què és possible albirar en l'escenari polític a partir d'aquestes manifestacions?

GIUSEPPE COCCO. Crec que l'esdeveniment és tan potent i imprevisit que ningú no sap com respondre-hi. Especialment en aquest moment: cada dia, i potser cada hora, canvien algunes dades fonamentals. El que podem dir és que l'escenari electoral de 2014 i fins al 2018 estava dissenyat i les variables albirades eren macro-econòmiques. El moviment es va convidar a aquesta discussió. Però no hi ha ningú que es pugui asseure en aquesta taula eventual dient el que representa. La terra va tremolar i continua tremolant, però el fum que es va aixecar no ens deixa veure encara quins edificis van caure i quins continuen dempeus. En aquest escenari, podem treure dues conjetures.

En la primera, la presidenta pot obrir per l'esquerra, per exemple amb una reforma ministerial que col·locaria persones qualificades i altament progressistes en ministeris clau com els de Justícia, Ciutat i Transports, Cultura i Educació, i convocant la societat a constituir-se (en tots els nivells possibles) en assemblees participatives per discutir les urgències metropolitanes. En la segona (que crec que és la que va anunciar en el discurs del 21 de juny), ella es limita a reconèixer l'existència d'una altra composició social en el moviment i la construcció d'un gran pacte entorn als serveis públics, però no anuncia res de nou tret algunes banderes a llarg termini (com destinar el 100% dels royalties del petroli a l'educació) i subratlla la qüestió de l'ordre: repressió dels "violents" i respecte pels mega-esdeveniments (és a dir, més repressió). I això després dels fets tan foscos de dijous (l'aparició d'aquests grups pagats per agredir els partits i, a Rio, repressió generalitzada de la manifestació, amb la persecució de centenars de milers de participants durant tota la dispersió).

L'escenari que albiro és pessimista: em sembla que una bona part dels militants d'esquerres està caient en la trampa de les "banderes", que acabarà realment per lliurar el moviment a la dreta i, a sobre, hi haurà repressió, eventualment també, de les opinions. En aquest escenari, molt probable, per salvar-se a si mateixos i evitar una renovació general, les burocràcies i altres fisiologismes emparats en els diferents governs i coalicions, estan destruint les possibilitats d'una gran renovació de l'esquerra mentre arrossegueu a tothom al forat que serà el resultat electoral del 2014. Però m'encantaria equivocar-me. Si fos veritat que m'equivoco, seran les lluites de la multitud que ho diran. Però l'escenari al qual s'han d'enfrontar és molt, molt complicat.

Giuseppe Cocco

Llicenciat en Ciència Política

Doctor en Història Social (Universitat de París I, Pantheon-Sorbonne)

Professor titular de la Universitat Federal de Rio de Janeiro

Per a consultes sobre aquesta entrevista: humanitas@unisin.br

